

Bruxelles, 18.11.2015
COM(2015) 572 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN, COMITETUL REGIUNILOR
ȘI BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII**

Starea uniunii energetice 2015

{SWD(2015) 208}
{SWD(2015) 209}
{SWD(2015) 217 à 243}

1. INTRODUCERE

Strategia-cadru a Comisiei Europene pentru o uniune energetică rezilientă cu o politică prospectivă în domeniul schimbărilor climatice¹ a dat un nou impuls tranziției către o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon, sigură și competitivă. Pentru a alimenta acest impuls, această primă comunicare privind starea uniunii energetice² examinează progresele înregistrate în ultimele nouă luni și identifică aspectele-cheie care necesită atenție politică specifică în 2016 – un an esențial pentru punerea în aplicare a uniunii energetice³.

Peste câteva zile, liderii mondiali se vor întruni la Paris pentru a stabili cum să abordeze una dintre cele mai mari provocări ale umanității: schimbările climatice. Comunicarea privind starea uniunii energetice evidențiază contribuția Europei la negocierile de la Paris și se concentrează pe acțiunile care trebuie întreprinse în continuare. Europa trebuie să își continue rolul de lider în tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon și după conferința de la Paris, atât prin urmărirea obiectivelor pentru 2030 privind clima și energia, cât și prin eforturi diplomatice coerente în domeniile energiei și schimbărilor climatice, asigurându-se că toate țările își respectă angajamentele.

În favoarea acestei tranziții pot fi aduse argumente economice solide. Societățile comerciale europene își schimbă modelele de afaceri. Energia din surse regenerabile și eficiența energetică necesită abilități și investiții noi și fac să apară locuri de muncă în Europa. Multe dintre schimbările care au legătură cu această tranziție se vor produce în orașe și zone urbane. Când devin mai „inteligente”, orașele noastre se transformă în factori-cheie pentru potențarea politicilor UE în materie de energie durabilă.

Piețele de gaz și energie electrică nu funcționează încă așa cum ar trebui. Pentru ca tranziția către o economie și o societate cu emisii reduse de dioxid de carbon să aibă succes și să fie echitabilă la nivel social, cetățenii ar trebui să se implice mai mult, să profite de tehnologiile noi și de creșterea concurenței pentru a-și reduce facturile și să participe mai activ la piață.

În 2015, evenimentele geopolitice din imediata noastră vecinătate au menținut tema energiei în centrul atenției. Pentru a răspunde acestor provocări, există o interconexiune inerentă între securitatea energetică, eficiență, dezvoltarea infrastructurii, finalizarea pieței interne a energiei și durabilitatea energetică. Cea de-a doua listă de proiecte de interes comun conține proiectele de infrastructură care reprezintă urgențe pentru îndeplinirea ȋntelor și a obiectivelor politicii noastre energetice.

Comunicarea privind starea uniunii energetice prezintă componentele-cheie ale unui mecanism de punere în aplicare menit să conducă la politici mai previzibile, mai transparente și mai stabile. Orientările privind planurile energetice și climatice naționale integrate reprezintă baza pornind de la care statele membre trebuie să își elaboreze planurile energetice și climatice naționale integrate pentru perioada 2021-2030. Metodologia propusă în ceea ce privește indicatorii-cheie reprezintă primul pas către măsurarea și monitorizarea realizării uniunii energetice.

¹ COM(2015) 80.

² Comunicarea este însoțită de o serie de rapoarte și documente de lucru ale serviciilor Comisiei, reprezentând un prim pas către optimizarea obligațiilor de raportare ale Comisiei.

³ Programul de lucru al Comisiei, COM(2015) 610. Toate propunerile vor fi pregătite în conformitate cu principiul subsidiarității, cel al proporționalității și cel al unei mai bune legiferări. O parte dintre aceste propuneri vor fi inițiative REFIT.

În ultimele luni, Comisia a efectuat vizite în multe state membre pentru a discuta tema uniunii energetice cu o gamă largă de părți interesate. În plus, au avut loc discuții tehnice cu toate statele membre. Aceste contacte au permis Comisiei să efectueze evaluări ale uniunii energetice pentru fiecare stat membru și să identifice concluziile în materie de politici pentru toate cele cinci dimensiuni ale uniunii energetice.

2. DECARBONIZAREA ECONOMIEI

Progresele înregistrate

Economia UE este actualmente cea mai eficientă dintre economiile majore din întreaga lume din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și se remarcă prin cât de bine a reușit să decupleze creșterea economică de emisiile de gaze cu efect de seră. Între 1990 și 2014, Produsul intern brut combinat al UE a crescut cu 46 %, în timp ce emisiile de gaze cu efect de seră au scăzut cu 23 %. UE este unul dintre cei trei actori economici⁴ majori care își produc peste jumătate din energia electrică fără a genera gaze cu efect de seră⁵.

Unul dintre obiectivele strategiei privind uniunea energetică este diminuarea și mai mult a ponderii combustibililor fosili în economie. În 2015, s-au înregistrat progrese în trei domenii care sunt esențiale pentru această tranziție: comercializarea certificatelor de emisii, sursele regenerabile de energie și creșterea investițiilor în tehnologii cu emisii reduse de dioxid de carbon și în eficiența energetică.

Acordul privind introducerea unei rezerve pentru stabilitatea pieței, care se va aplica din 2019, va consolida schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS). În iulie 2015, Comisia a prezentat o propunere de revizuire a schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii. Aceasta reprezintă etapa finală a procesului prin care schema UE de comercializare a certificatelor de emisii va ajunge în măsură să reprezinte principalul instrument pentru atingerea obiectivului privind gazele cu efect de seră pentru 2030. Comisia invită Parlamentul European și Consiliul să acorde prioritate acestei propuneri.

În sprijinul ambiției de a ocupa primul loc în materie de surse regenerabile de energie, Comisia a prezentat în iulie 2015 o comunicare consultativă privind noua organizare a pieței de energie electrică, având ca obiectiv major asigurarea adecvării pieței la o cotă mai mare de energii din surse regenerabile. Sursele regenerabile de energie cunosc o răspândire și o acceptare tot mai mare, răspunzând deja nevoilor unui număr de 78 de milioane de europeni, iar UE este pe cale să își îndeplinească obiectivul de asigurare a unei cote de 20 % a energiei din surse regenerabile în consumul final de energie până în 2020.

Tranziția către o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon va necesita investiții semnificative, în special în rețelele de energie electrică, generare, eficiența energetică și inovare⁶. Bugetul UE contribuie la această transformare prin integrarea obiectivelor climatice în toate inițiativele de politică relevante, asigurându-se că cel puțin 20 % din bugetul UE pentru perioada 2014-2020 are o relevanță climatică, ceea ce reprezintă aproximativ 180 de miliarde EUR în perioada menționată. Peste 110 miliarde EUR sunt puse la dispoziție prin fondurile structurale și de investiții europene. În plus, proiectele din domeniul energiei durabile au fost printre primele aprobate pentru finanțare din fondul de garantare a fondului

⁴ Ceilalți doi sunt Brazilia și Canada.

⁵ O cotă de 27 % din surse de energie regenerabile și încă 27 % din energie nucleară.

⁶ COM(2014)15 și evaluarea impactului aferentă.

europene pentru investiții strategice, fiind vorba în special de proiecte din Danemarca, Finlanda, Franța, Regatul Unit și Spania.

În martie 2015, UE a propus un obiectiv de reducere obligatorie, la nivelul întregii economii, a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 40 % până în 2030, comparativ cu nivelurile din 1990, pe baza cadrului privind schimbările climatice și energia pentru 2030. În septembrie 2015, UE și-a stabilit poziția pentru conferința asupra schimbărilor climatice (COP21)⁷. S-a confirmat astfel disponibilitatea UE de a negocia un acord climatic global ambițios, obligatoriu și transparent, care să traseze o cale clar definită de plafonare a majorării temperaturii globale la mai puțin de 2°C. La momentul adoptării prezentei comunicări privind starea uniunii energetice, peste 160 de țări, responsabile de peste 90 % din emisiile actuale de la nivel mondial, și-au prezentat contribuțiile preconizate stabilite la nivel național (INDC). Amploarea acestor contribuții este fără precedent și va conduce la o reducere semnificativă a emisiilor pe întreaga planetă, trecându-se astfel de la „măsurile luate de câțiva” în cadrul Protocolului de la Kyoto la „măsurile luate de toți”.

Atingerea acestor obiective va necesita continuarea măsurilor îndrăznețe la nivel local. În acest scop, Comisia a invitat la 15 octombrie 2015 reprezentanți ai orașelor pentru a lansa o nouă Convenție a primarilor, care are drept obiect inițiative privind atât atenuarea schimbărilor climatice, cât și adaptarea la acestea. Prin lansarea unei Convenții globale a primarilor, autoritățile locale din întreaga lume vor fi încurajate să acționeze, inclusiv în regiuni care până în prezent nu au fost implicate în astfel de măsuri.

Până la momentul desfășurării COP21, peste 4 000 de societăți își vor asuma la rândul lor angajamentul de a acționa. Punerea în practică a acestor angajamente creează oportunități de afaceri semnificative pentru întreprinderile inovatoare din UE și va conduce la crearea de locuri de muncă și creștere economică în UE.

Perspective

Imediat după încheierea conferinței de la Paris privind schimbările climatice, toate țările trebuie să își transforme angajamentele în acțiuni concrete de politică. Prin urmare, în prima jumătate a anului 2016 Comisia intenționează să înainteze propuneri vizând atingerea obiectivului de reducere cu 30 % a emisiilor în sectoarele neaflate sub incidența ETS, comparativ cu 2005, prin stabilirea unor obiective naționale de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră și prin realizarea de progrese în materie de integrare a sectorului exploatării terenurilor, schimbării destinației terenurilor și silviculturii (LULUCF).

Întrucât aproximativ o treime din emisiile de gaze cu efect de seră generate de sectoarele neaflate sub incidența ETS provin din sectorul transporturilor, Comisia a prevăzut publicarea unei comunicări privind acțiunile necesare pentru decarbonizarea tuturor modurilor de transport. Aceasta ar trebui să fie urmată de propuneri vizând, printre altele, standardele de emisii de CO₂ pentru automobile și camioane, monitorizarea autovehiculelor grele, stabilirea în mod echitabil și eficient a prețurilor, precum și normele privind accesul pe piață pentru transportul rutier.

Pentru reducerea emisiilor generate de transportul rutier, este esențial să se asigure în mod eficace respectarea standardelor de reglementare. Sistemele de testare au subestimat considerabil emisiile de gaze cu efect de seră și de anumiți poluanți atmosferici. În acest

⁷ Concluziile Consiliului Mediu din 18.9.2015.

context, Comisia pregătește o propunere vizând aplicarea în UE a procedurii de testare a vehiculelor ușoare armonizată la nivel mondial (WLTP)⁸. După intrarea sa în vigoare, programată pentru anul 2017, aceasta va furniza informații mai exacte privind emisiile de CO₂ și consumul de combustibil. În plus, testarea emisiilor generate în condiții reale de trafic va deveni, începând cu 2017, obligatorie pentru măsurarea emisiilor de poluanți atmosferici ale autovehiculelor cu motoare diesel, în vederea diminuării efective a emisiilor de oxizi de azot (NO_x) ale acestora⁹. Pe lângă aceasta, Comisia pregătește propuneri de consolidare a sistemelor de omologare de tip și de supraveghere a pieței, precum și a independenței procesului de testare a autovehiculelor.

Noua Directivă privind energia din surse regenerabile, precum și politica în domeniul durabilității bioenergiei pentru 2030, care urmează să fie prezentate în 2016, ar trebui să ofere cadrul adecvat pentru atingerea obiectivului obligatoriu la nivelul UE privind o cotă de cel puțin 27 % a energiei din surse regenerabile până în 2030. Prin acestea vor fi stabilite politici și măsuri la nivelul UE care, alături de contribuțiile statelor membre descrise în planurile energetice și climatice naționale ale acestora, ar trebui să garanteze atingerea obiectivului. Pentru a ne asigura că există stimulente adecvate în direcția decarbonizării, vom susține ideea eliminării treptate a subvențiilor pentru combustibilii fosili.

Concluziile în materie de politică la nivelul statelor membre, la nivel regional și la nivelul UE:

- *UE este în grafic în ceea ce privește atingerea obiectivelor Strategiei UE 2020 în materie de emisii de gaze cu efect de seră (și anume o scădere cu 20 % până în 2020, comparativ cu 1990). În 2014, emisiile UE au fost inferioare cu 23 % nivelului din 1990 și, potrivit ultimelor previziuni prezentate de statele membre, se preconizează că în 2020 acestea vor fi cu 24 % mai mici decât în 1990;*
- *se preconizează că, prin politicile și măsurile existente, un număr de 24 de state membre își vor atinge obiectivele naționale din cadrul Strategiei UE 2020 în sectoarele neaflrate sub incidența ETS. În patru state membre (Irlanda, Luxemburg, Belgia și Austria) va fi nevoie de eforturi suplimentare pentru a atinge obiectivele interne din cadrul Strategiei UE 2020 în sectoarele neaflrate sub incidența ETS, alternativa fiind să se recurgă la posibilitățile de flexibilitate prevăzute în Decizia privind partajarea eforturilor¹⁰;*
- *UE ca ansamblu este în grafic în ceea ce privește atingerea obiectivului în materie de energie din surse regenerabile din cadrul Strategiei UE 2020. Cu excepția a trei state membre (Luxemburg, Regatul Unit și Țările de Jos), toate statele membre și-au atins obiectivul intermediar pentru 2013/2014, judecând pe baza datelor din 2013¹¹. Unele state membre, printre care Franța, Luxemburg, Malta, Regatul Unit, Țările de Jos și, într-o mai mică măsură, Belgia și Spania, trebuie să evalueze dacă politicile și instrumentele deținute sunt suficiente și eficace pentru atingerea obiectivelor privind*

⁸ Procedura de testare a vehiculelor ușoare armonizată la nivel mondial (WLTP) a fost adoptată în 2014 în cadrul Comisiei Economice pentru Europa a Națiunilor Unite (CEE-ONU) pentru a înlocui ciclul de testare anterior, denumit „noul ciclu de conducere european” (New European Drive Cycle – NEDC).

⁹ Se va asigura astfel conformarea emisiilor reale ale autovehiculelor la valorile-limită stipulate în reglementări, sub rezerva existenței unor marje de toleranță motivate de incertitudinile procedurii de testare și ale instrumentelor de măsură, marje care în timp se vor reduce treptat.

¹⁰ A se vedea Raportul intermediar privind măsurile din domeniul politicilor climatice, COM(2015)576 + SWD(2015)246.

¹¹ Întrucât obiectivele intermediare sunt definite ca medie a valorilor înregistrate în doi ani, noile date privind anul 2014 provenite de la Eurostat ar putea conduce la modificarea acestei evaluări.

energia din surse regenerabile. Realizarea obiectivelor pentru 2020 privind energia din surse regenerabile este, de asemenea, nesigură în cazurile Ungariei și Poloniei. Celelalte nouăsprezece state membre ar putea să depășească, unele chiar în mod semnificativ, obiectivele pentru 2020 privind energia din surse regenerabile. Ponderea mai mare a energiei din surse regenerabile contribuie la consolidarea securității energetice a Europei;

- în plus, în cea mai mare parte a statelor membre sunt necesare eforturi suplimentare pentru a se garanta că energia din surse regenerabile este mai bine integrată în piață și în special pentru a asigura consecvența dintre schemele de sprijin și funcționarea piețelor energiei electrice. Toate statele membre trebuie să se asigure că sunt respectate noile orientări referitoare la ajutoarele de stat pentru mediu și energie, inclusiv cerințele esențiale ca ajutorul să fie acordat printr-o procedură de ofertare concurențială, având la bază criterii clare, transparente și nediscriminatorii, și ca energiile din surse regenerabile să fie mai bine integrate în piață;*
- până în prezent, Suedia este singurul stat membru care s-a angajat într-un mecanism de cooperare cu altă țară (Norvegia) având drept obiect energiile din surse regenerabile. Constituie un semn încurajator extinderea domeniului de activitate al forurilor regionale, cum ar fi planul de interconectare a pieței energiei din zona baltică (BEMIP), astfel încât să includă cooperarea dintre statele membre în materie de energii din surse regenerabile. Este nevoie ca astfel de inițiative regionale să fie mai numeroase, de exemplu în regiunile mărilor septentrionale și Mediteranei.*

3. CONTRIBUȚIA EFICIENȚEI ENERGETICE LA MODERAREA CERERII DE ENERGIE

Progresele înregistrate

Pentru a atinge nivelul ambițios în materie de eficiență energetică propus pentru 2030, Comisia a început să implementeze măsuri și instrumente care abordează eficiența energetică drept sursă de energie distinctă. Ca prim pas, Comisia a propus în iulie 2015 revizuirea Directivei privind etichetarea energetică¹². Această propunere va conduce la creșterea eficienței legislației existente în materie de etichetare energetică și va consolida procesul de asigurare a respectării normelor. Tot în 2015 au intrat în vigoare o serie de măsuri din domeniile proiectării ecologice și etichetării energetice, având potențialul de a reduce și mai mult consumul de energie – și implicit facturile energetice – al gospodăriilor. Spre sfârșitul acestui an, Comisia intenționează să prezinte un nou Plan de acțiune privind proiectarea ecologică, care urmează să amelioreze eficiența energetică și să sprijine economia circulară.

Eficiența energetică joacă un rol important în fondul european pentru investiții strategice. Acesta acordă deja sprijin proiectelor strategice din domeniul eficienței energetice, de exemplu în Franța și în Italia. Multe alte proiecte se află în diverse stadii ale procesului de aprobare. Această finanțare va completa investițiile efectuate din fondurile structurale și de investiții europene.

Potrivit raportului privind progresele înregistrate pentru atingerea obiectivului de 20 % în materie de eficiență energetică până în 2020¹³, care însoțește prezenta comunicare, în pofida realizării unor progrese semnificative, eforturile colective ale statelor membre corespund unor

¹² COM(2015) 341.

¹³ COM(2015) 574 și documentul de lucru al serviciilor Comisiei însoțitor SWD(2015) 245.

economii de energie primară de numai 17,6 % din previziunile pentru 2020¹⁴. Cu toate acestea, Comisia rămâne optimistă în privința atingerii obiectivului de 20 % dacă legislația existentă a UE este pusă în aplicare corect și integral. Statele membre ar trebui să își propună obiective mai ambițioase și să amelioreze condițiile pentru investiții, astfel încât eficiența energetică să continue să crească în Europa.

Perspective

Continuă să existe numeroase bariere în calea valorificării întregului potențial al eficienței energetice, cum ar fi deficiențele informaționale și insuficiența instrumentelor financiare specializate. Din această cauză, răspândirea oportunităților, a produselor și a tehnologiilor din domeniul eficienței energetice rămâne limitată.

Pentru 2016, Comisia prevede prezentarea unor propuneri legislative destinate să alinieze Directiva privind eficiența energetică la obiectivul indicativ pentru 2030 de la nivelul UE, de cel puțin 27 % (care urmează să fie revizuit până în 2020, vizându-se o valoare de 30 % pentru UE). La fel de important este accentul deosebit pus pe clădiri, al căror consum energetic reprezintă circa 40 % din totalul consumului final de energie și aproximativ un sfert din emisiile directe de gaze cu efect de seră din sectoarele neafiate sub incidența ETS. Este în curs de desfășurare o evaluare aprofundată a Directivei privind performanța energetică a clădirilor, în vederea revizuirii acesteia.

Finanțarea investițiilor inițiale în eficiența energetică rămâne o provocare majoră. Este nevoie ca investițiile în eficiența energetică să crească de cinci ori până în 2030¹⁵. Comisia va coopera cu partenerii săi, în regim prioritar, pentru crearea în 2016 a unor scheme pentru agregarea proiectelor mai mici din domeniul eficienței energetice. Aceste scheme ar trebui să le ofere investitorilor oportunități mai bune pentru investițiile în eficiența energetică și să sporească accesibilitatea capitalului pentru platformele și programele din domeniul eficienței energetice de la nivel național, regional sau local, în special în statele membre care au cel mai mult nevoie de aceasta. Schemele în cauză vor avea drept obiect, printre altele, consolidarea asistenței tehnice și a asistenței pentru dezvoltarea de proiecte în contextul Platformei europene de consiliere în materie de investiții (EIAH), înființată de Comisie și de Banca Europeană de Investiții pentru a-i sprijini pe promotorii publici la structurarea proiectelor, precum și la promovarea schemelor de finanțare cu clauze și condiții standard, în special în domeniul clădirilor. La începutul anului 2016, Comisia va lansa Portalul european pentru proiecte de investiții (PEPI). Scopul acestuia va fi atragerea investitorilor către proiecte de investiții de calitate din Europa. Părțile interesate din sectorul energiei sunt încurajate să își transmită proiectele, pentru a constitui o masă critică de proiecte înaintea lansării.

Încălzirea și răcirea reprezintă împreună cel mai mare consum energetic din UE. Pentru începutul anului 2016 este preconizată o strategie în materie de încălzire și răcire, vizând o transformare inteligentă a acestui sector. Această strategie ar trebui, printre altele, să identifice soluții și măsuri pentru reducerea cererii de încălzire și răcire în sectoarele rezidențial, terțiar și industrial, monitorizând în același timp cel puțin calitatea serviciilor și confortul, și să reducă dependența de combustibilii fosili.

¹⁴ COM(2014) 520.

¹⁵ Raportul publicat de grupul instituțiilor financiare (EEFIG) (www.eefig.eu).

Concluziile în materie de politică la nivelul statelor membre, la nivel regional și la nivelul UE:

- majoritatea statelor membre ar trebui să adopte măsuri suplimentare pentru a viza un ritm de evoluție mai ambițios și ar trebui să depună eforturi pentru a-și atinge obiectivele naționale în materie de eficiență energetică pentru 2020;*
- câteva state membre (Austria, Bulgaria, Croația, Cipru, Franța, Grecia, Italia, Malta, Spania, Suedia și Ungaria) au notificat obiective naționale mai ambițioase pentru 2020, în ceea ce privește fie consumul de energie primară, fie consumul final, ceea ce este un semn încurajator. În același timp, cinci state membre și-au redus obiectivele pentru unul dintre cei doi indicatori. În general vorbind, nivelurile obiectivelor indicative naționale pentru 2020 stabilite de, spre exemplu, Croația, Finlanda, Grecia și România, precum și de Cipru, Italia și Portugalia în ceea ce privește consumul final de energie nu sunt suficient de ambițioase raportat la creșterea economică preconizată;*
- pentru a-și putea atinge obiectivele indicative în materie de consum de energie primară pentru 2020, Belgia, Estonia, Franța, Germania, Polonia, Suedia și Țările de Jos vor trebui să își diminueze acest consum într-un ritm mai susținut în perioada 2014-2020 decât în intervalul 2005-2013. Austria, Belgia, Estonia, Franța, Germania, Lituania, Malta și Slovacia și-au stabilit obiective privind consumul final de energie în 2020 pentru care este nevoie ca rata reducerii consumului final de energie să fie mai mare în perioada 2014-2020 decât a fost în 2005-2013;*
- în ceea ce privește intensitatea energetică, există o diferență mare între statul membru cu cea mai mare intensitate energetică în industrie (Bulgaria) și cele care înregistrează cea mai mică valoare a acestui indicator (Danemarca și Irlanda). Această situație este cauzată în mare măsură de diferențele structurale dintre statele membre. Cu toate acestea, toate statele membre, cu excepția Greciei, a Irlandei, a Letoniei și a Ungariei și-au diminuat intensitatea energetică în industrie și în sectorul construcțiilor în perioada 2005-2013;*
- în sectorul producției de energie, indicatorii analizați au arătat o înrăutățire a performanțelor în majoritatea țărilor. În particular, statele membre trebuie să promoveze în continuare majorarea cotei de energie termică produsă prin sisteme eficiente de cogenerare a energiei termice și electrice (CHP), precum și prin sisteme de termoficare și răcire centralizate.*

4. O PIAȚĂ INTERNĂ A ENERGIEI COMPLET INTEGRATĂ

Progresele înregistrate

Liniile electrice și conductele de gaz reprezintă componenta de bază a unei piețe integrate a energiei. De la prezentarea strategiei-cadru pentru o uniune energetică s-au făcut multe progrese. Inaugurarea, în aprilie 2015, a liniei electrice dintre Italia și Malta a pus capăt izolării energetice a rețelei electrice malteze. Finalizarea conexiunilor Eastlink, dintre Finlanda și Estonia, și Nordbalt, dintre Lituania și Suedia, a permis statelor baltice să participe începând de anul acesta la piața energiei electrice NordPool. Un alt exemplu de cooperare reușită este inițiativa LitPolLink, vizând realizarea unei conexiuni între Lituania și Polonia, care va fi inaugurată în decembrie 2015. Tot în 2015 a fost inaugurată o nouă linie de interconexiune dintre Franța și Spania, prin care s-a dublat capacitatea de transport dintre cele două țări. În ceea ce privește gazul, grație noului terminal de gaz natural lichefiat (GNL) din Klaipeda (Lituania), pe piața baltică a gazului există pentru prima dată o ofertă diversificată,

În timp ce recentul acord privind linia de interconexiune pentru gaz dintre Polonia și Lituania va pune capăt izolării statelor baltice de piața internă a gazului. Linia de interconexiune dintre Ungaria și Slovacia este, de asemenea, o realizare importantă, în timp ce echipamente importante de inversare a fluxului au fost instalate în interiorul UE, precum și la frontiera cu Ucraina, facilitând comerțul în ambele sensuri. În plus, statele baltice au convenit în privința unui obiectiv strategic comun, constând în sincronizarea sistemelor lor electroenergetice cu rețeaua continentală europeană.

În 2015 a existat o conlucrare intensă între Comisie și statele membre în vederea înființării unor grupuri de lucru la nivel înalt pentru conectarea rețelelor de gaz și energie electrică în Peninsula Iberică și pentru conectarea rețelelor de gaz în Europa Centrală și de Sud-Est, precum și pentru reformarea grupului de lucru la nivel înalt pentru regiunea Mării Baltice (BEMIP). Statele membre și-au intensificat cooperarea în cadrul unor grupuri regionale, ceea ce a început să producă rezultate. De exemplu, Grupul la nivel înalt pentru conectarea rețelelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est a căzut de acord în privința unei liste de proiecte prioritare¹⁶, a căror punere în aplicare va permite țărilor din regiune să aibă acces la cel puțin trei surse de gaz.

Forumul privind infrastructura energetică, înființat de Comisie, s-a reunit pentru prima dată la Copenhaga pe 9-10 noiembrie și va viza identificarea unor bune practici referitoare la teme cum ar fi barierele de reglementare, dezvoltarea infrastructurii și adeziunea publică, precum și finanțarea.

Comisia și statele membre au conlucrat intens pentru a elimina obstacolele de reglementare existente din calea comerțului transfrontalier de energie electrică și gaz. În strânsă cooperare cu statele membre, Comisia a abordat problemele suscitade de punerea în aplicare integrală a celui de al treilea pachet privind energia în diverse state membre. Intenția care stă la baza inițiativei privind noua organizare a pieței energiei¹⁷ este să pregătească terenul pentru o mai bună aliniere a cadrului de reglementare european la realitatea unor piețe ale energiei din Europa tot mai integrate. Comisia a continuat, de asemenea, să aplice cu strictețe normele privind concurența din tratat.

O piață a energiei complet integrată ar trebui să producă în primul rând beneficii concrete pentru consumatori. Acest principiu este reflectat pe deplin de comunicarea intitulată „Noi avantaje pentru consumatorii de energie”, din iulie 2015¹⁸. În comunicare se recunoaște faptul că există încă obstacole care îi împiedică pe consumatori să participe pe deplin la tranziția prin care trece sistemul energetic. Din punctul de vedere al consumatorului, piețele de energie electrică și gaz nu funcționează încă așa cum ar trebui, după cum reiese din documentul privind tendințele în materie de consum al energiei prezentat împreună cu prezenta comunicare privind starea uniunii energetice¹⁹.

Perspective

În 2016, toate părțile implicate trebuie să își intensifice activitatea în domeniul proiectelor de infrastructură. În particular, proiectele de interes comun (PIC) au nevoie de un impuls politic.

¹⁶ <http://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/central-and-south-eastern-europe-gas-connectivity>.

¹⁷ COM(2015) 340.

¹⁸ COM(2015) 339, însoțită de un document de lucru al serviciilor Comisiei privind bunele practici în materie de consum al energiei din surse regenerabile – SWD(2015) 114.

¹⁹ SWD(2015) 249.

Deși 13 proiecte de pe prima listă cu proiecte de interes comun vor fi finalizate până la sfârșitul lui 2015 și puțin peste 100 de proiecte de interes comun se află în faza de obținere a autorizațiilor, peste un sfert²⁰ dintre acestea se confruntă cu întârzieri, provocate în principal de acordarea autorizațiilor și/sau de probleme de finanțare. Procedurile durează pur și simplu prea mult pentru a putea fi eficiente. Pentru rezolvarea cu succes a acestei probleme este nevoie ca statele membre să aplice integral dispozițiile Regulamentului privind liniile directe pentru infrastructurile energetice transeuropene (TEN-E), în special pe cele referitoare la acordarea autorizațiilor.

A doua listă de proiecte de interes comun²¹, adoptată în paralel cu prezenta comunicare, include proiectele de care este nevoie urgent pentru atingerea obiectivelor politicii noastre energetice. În documentul de lucru al serviciilor Comisiei²² care însoțește prezenta comunicare sunt indicate îmbunătățirile necesare pentru a asigura infrastructura esențială pentru o piață europeană integrată a energiei. Primele beneficii aduse investițiilor în infrastructură de instrumentele elaborate în cadrul fondului european pentru investiții strategice ar trebui să se materializeze în 2016. Mai concret, în ceea ce privește sectorul energiei electrice Comisia a prevăzut o comunicare privind măsurile necesare pentru a atinge obiectivul de 15 % în materie de interconectări ale rețelei electrice până în 2030. În plus, Comisia va examina modalitățile de finanțare a ambelor părți ale proiectelor situate la frontierele UE și ale Comunității Energetice.

Statele membre și părțile implicate au arătat un interes deosebit față de cooperarea în regiunea mărilor septentrionale. Aproape jumătate din cheltuielile de capital pentru toate proiectele de interes comun din sectorul energiei electrice vor fi investite în regiunea mărilor septentrionale. Prin urmare, Comisia intenționează să creeze un grup de lucru la nivel înalt pentru cooperarea regională în mările septentrionale, menit să abordeze problemele de reglementare, financiare și de amenajare spațială care împiedică punerea în aplicare a acestor proiecte.

Pentru evitarea constrângerilor regionale, va fi de asemenea nevoie de continuarea investițiilor în infrastructurile de rețea naționale. Deosebit de îngrijorătoare sunt denaturările piețelor provocate de infrastructurile naționale insuficiente în zonele mari cu un singur ofertant. Prin revizuirea zonelor de ofertare efectuată de Rețeaua europeană a operatorilor de sisteme de transport de energie electrică (ENTSO-E) ar trebui să se identifice constrângerile critice de la nivelul rețelei și, dacă este cazul, în regiunile afectate de constrângeri să se efectueze o separare a zonelor de ofertare. Astfel de zone de ofertare ar putea să contribuie, de asemenea, la evidențierea nevoii unor investiții mai mari în rețele.

În plus, este important să se asigure că infrastructura de gaze și energie electrică existentă este utilizată integral pentru integrarea pieței. În particular, prin continuarea asigurării cu strictețe a normelor din domeniul concurenței se va viza garantarea faptului că piețele nu sunt fragmentate prin restrângerea artificială a utilizării capacității existente.

Propunerile legislative pentru punerea în aplicare a noii organizări a pieței sunt preconizate pentru 2016. Obiectivele-cheie ale legislației sunt mai buna conectare a piețelor cu ridicata și cu amănuntul, consolidarea cooperării regionale și amplificarea comerțului transfrontalier, precum și dezvoltarea unor piețe pe termen scurt și lung pentru a trimite semnalele adecvate

²⁰ Procentajele sunt de 31 % în sectorul energiei electrice și 25 % în cel al gazului, potrivit raportului de monitorizare al ACER privind punerea în aplicare a proiectelor de interes comun.

²¹ C(2015) 8052.

²² SWD(2015) 247.

în materie de investiții în tehnologii moderne atât către producătorii, cât și către consumatorii de energie electrică. Impactul unei revizuirii a schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii ar trebui să se traducă, de asemenea, în ameliorarea semnalelor pentru investițiile pe termen lung în proiecte cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Comisia se asigură că în cazurile în care un stat membru acordă sprijin prin ajutoare de stat pentru creșterea investițiilor în piața națională a energiei, politicile de sprijin sunt concepute în conformitate cu orientările referitoare la ajutoarele de stat pentru mediu și energie²³, pentru a se evita potențialele denaturări ale pieței. În plus, ancheta sectorială realizată prin prisma normelor din domeniul ajutoarelor de stat cu privire la mecanismele de asigurare a capacității de producție a energiei electrice²⁴, aflată în curs de desfășurare, examinează măsura în care mecanismele de asigurare a capacității existente și preconizate pot afecta eficiența pieței interne.

La elaborarea acestor propuneri legislative, Comisia va pune un accent deosebit pe stimularea participării sub formă de reacție din partea cererii, pentru a spori eficiența și flexibilitatea rețelelor de energie. Ar trebui să nu ne mai confruntăm cu probleme ca lipsa informațiilor referitoare la costuri și consum, dificultățile la schimbarea furnizorului și nerecompensarea participării active.

Consumatorii – atât cei casnici, cât și cei industriali – își doresc mai multă transparență în ceea ce privește prețurile și costurile energiei. Prin urmare, Comisia pregătește, în vederea publicării în 2016, un nou raport privind prețurile și costurile energiei, menit să prezinte o imagine de ansamblu a costului energiei, a impozitelor, a taxelor, dar și a subvențiilor. Acest raport ar trebui să contribuie la desfășurarea unor discuții în cunoștință de cauză privind prețurile din statele membre, diversele componente ale prețului energiei, influența acestora asupra competitivității industriei europene și a investițiilor în Europa și capacitatea lor de a influența comportamentul consumatorilor. Ca prim pas, Comisia a prezentat astăzi o propunere de îmbunătățire a statisticilor europene privind prețurile la gaz și energie electrică²⁵.

Cu ocazia revizuirii actelor legislative esențiale, care va avea loc în 2016, Comisia va acorda o atenție deosebită protejării consumatorilor vulnerabili, de exemplu în cadrul revizuirii Directivei privind eficiența energetică sau al propunerii privind noua organizare a pieței, în care ar putea fi mai bine formulate obligațiile statelor membre și ale operatorilor de pe piață în ceea ce privește consumatorii vulnerabili. Comisia intenționează să asigure accesul consumatorilor de energie săraci și vulnerabili la programe de finanțare din domeniul eficienței energetice și va depune eforturi pentru a ameliora colectarea datelor referitoare la sărăcia energetică.

Concluziile în materie de politică la nivelul statelor membre, la nivel regional și la nivelul UE:

- *în multe state membre s-au înregistrat progrese apreciabile în materie de deschidere către concurență a piețelor cu ridicata, fapt ce a generat beneficii semnificative. Cu toate acestea, există diferențe mari între statele membre, iar multe dintre acestea nu au pus încă în aplicare integral normele necesare pentru a asigura competitivitatea și lichiditatea piețelor;*

²³ JO C 200/1 din 28 iunie 2014.

²⁴ C(2015) 2814.

²⁵ COM(2015) 496.

- *în ceea ce privește infrastructura pentru energie electrică, 22 de state membre sunt în grafic pentru a atinge obiectivul de 10 % privind capacitatea de interconectare a rețelei electrice până în 2020 sau au atins deja acest obiectiv. Cele opt state membre care se situează în continuare sub nivelul necesar pentru atingerea obiectivului de interconectare pentru 2020 sunt Cipru, Irlanda, Italia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit, România și Spania;*
- *este în continuare nevoie de interconectări pentru ca piața internă a energiei să devină mai activă, de exemplu în sud-vestul Europei și între o serie de state din nordul și estul Europei (de exemplu Germania, Polonia și Republica Cehă) sau pentru o mai bună conectare a unor state membre (Irlanda și Regatul Unit) cu restul Europei de nord-vest;*
- *reglementarea prețurilor cu amănuntul trebuie să fie limitată în timp și restrânsă la cazuri excepționale, în conformitate cu o hotărâre recentă a Curții de Justiție²⁶. Deși câteva state membre (Irlanda și Letonia) s-au adăugat recent listei de state care au eliminat cu succes reglementarea prețurilor la nivelul consumatorului final, prețurile pentru consumatorii casnici rămân reglementate în diverse grade pentru aproximativ jumătate dintre statele membre, ceea ce ar putea reprezenta un obstacol în calea participării la piață a reprezentanților cererii și în calea concurenței de pe piața cu amănuntul;*
- *toate statele membre trebuie să își informeze mai bine consumatorii în privința opțiunilor în materie de eficiență energetică și să amelioreze în continuare condițiile pentru investiții de care beneficiază consumatorii privați. În plus, este nevoie de măsuri cu țintă mai precisă destinate consumatorilor vulnerabili, pentru a combate în mod eficace sărăcia energetică și în materie de combustibil;*
- *responsabilizarea consumatorilor prin instalarea de contoare inteligente s-a realizat efectiv numai în anumite state membre (în special în Finlanda, Italia și Suedia) și în mai mică măsură în alte câteva (printre altele în Danemarca, Estonia și Țările de Jos). În câteva state membre, formalitățile administrative reprezintă bariere în calea consumatorilor care doresc să își schimbe furnizorul și să obțină condiții contractuale mai avantajoase;*
- *la nivel regional, majoritatea piețelor cu ridicata din UE erau, la mijlocul anului 2015, cuplate cu una sau mai multe țări învecinate, existând semne de convergență a prețurilor. Pe piața gazului, diferențele dintre state sunt mai pronunțate. În pofida unui anumit nivel de convergență a prețurilor pe platformele majore de comercializare a gazului din Europa, în UE persistă diferențe semnificative ale prețurilor și o integrare inadecvată a piețelor, provocate în parte de efectele contractelor pe termen lung și absența interconectărilor. Piețele cu amănuntul au încă un caracter național (sau subnațional), atât pentru energia electrică, cât și pentru gaz. Este nevoie de eforturi suplimentare din partea tuturor statelor membre pentru a face să avanseze integrarea piețelor regionale.*

5. SECURITATE ENERGETICĂ, SOLIDARITATE ȘI ÎNCREDERE

Progresele înregistrate

UE și statele sale membre au hotărât să sprijine măsuri mai coerente în cadrul politicii externe și energetice a UE, care să țină cont de evoluțiile geopolitice. În iulie 2015, Consiliul a adoptat concluzii privind diplomația în domeniul energiei, precum și un plan de acțiune în

²⁶

C-36/14, Comisia Europeană/Republica Polonia.

domeniu²⁷. Acestea indică nevoia de consolidare a dialogurilor bilaterale și multilaterale și de intensificare a utilizării instrumentelor de politică externă în vederea diversificării, precum și de promovare a unor piețe ale energiei bazate pe norme transparente și durabile.

Trecerea la o economie competitivă, cu emisii scăzute de dioxid de carbon, va reduce utilizarea combustibililor fosili importați, prin moderarea cererii de energie și prin exploatarea surselor de energie regenerabile și a altor surse autohtone de energie. La efectuarea de investiții pentru o infrastructură rezilientă trebuie să se țină cont de acest mediu în schimbare, pentru a se evita deținerea de active „irecuperabile”.

Anul 2015 a fost caracterizat de tensiunile dintre Rusia și Ucraina, de niveluri constant scăzute ale prețurilor petrolului, care au avut un impact asupra piețelor energiei din întreaga lume, de noi inițiative vizând crearea de noi infrastructuri pentru furnizarea gazului natural din Rusia, de apariția unor noi oportunități în urma acordului nuclear încheiat cu Iranul, precum și de o scădere continuă a producției interne de combustibili fosili.

În pofida situației politice dificile, Ucraina s-a dovedit, în iarna 2014-2015, un partener de tranzit fiabil pentru gazul rusesc. UE consideră că este în interesul tuturor părților implicate ca Ucraina să rămână o țară de tranzit importantă. UE sprijină activ eforturile depuse de guvernul ucrainean și de Naftogaz pentru a se asigura că această situație nu se va schimba, sprijinul vizând în special reformele structurale aprofundate ale sectorului gazului pe care le întreprinde actualmente Ucraina. Este esențial ca acest proces de reformă să continue. De-a lungul anului 2015, Comisia a facilitat în mod activ negocierile dintre Ucraina și Rusia pentru a asigura aprovizionarea cu gaz a Ucrainei pe parcursul iernii. Rezultatul acestor eforturi a fost inițierea unui protocol obligatoriu la 25 septembrie 2015 și punerea în aplicare a acestuia începând cu 9 octombrie 2015. Capacitatea de inversare a fluxului din UE, în special din Slovacia, către Ucraina a crescut de asemenea semnificativ în 2015, permițând Ucrainei să importe gaz prin intermediul UE reducându-se astfel dependența directă a acestei țări de Rusia.

Comisia ia act de planurile unor societăți comerciale de a construi noi conducte de conectare cu Rusia și Germania prin Marea Baltică. Dacă aceste planuri vor fi puse în practică, conductele Nord Stream 3 și 4 nu ar furniza acces la o nouă sursă de aprovizionare și vor majora și mai mult capacitatea de transport din Rusia către UE, care în prezent este utilizată doar în proporție de 50 %. Aceste conducte vor trebui să respecte integral legislația UE. Comisia va evalua orice astfel de proiect din punctul de vedere al cadrului de reglementare european.

UE va sprijini numai proiectele de infrastructură care sunt conforme cu principiile de bază ale uniunii energetice, precum și cu Strategia UE pentru securitate energetică²⁸. Diversificarea surselor de energie, a furnizorilor și a rutelor este esențială pentru asigurarea unei aprovizionări cu energie sigure și reziliente a cetățenilor și societăților din Europa. Securitatea energetică a Uniunii este de asemenea strâns legată de cea a țărilor din vecinătatea sa²⁹. Comunitatea Energiei joacă un rol central în această privință, atât pentru promovarea proiectelor de interconectare prioritare, cât și pentru garantarea faptului că regiunile respective aplică norme compatibile cu cele ale UE. În acest sens, în cadrul summit-ului de la Viena al țărilor din Balcanii de Vest, țările din regiune au hotărât să creeze o piață regională a

²⁷ Concluziile Consiliului privind diplomația în domeniul energiei și al climei (10995/15 și 11029/15).

²⁸ COM(2014) 330.

²⁹ JOIN(2015) 50, însoțit de SWD(2015) 500.

energiei electrice. În cadrul Grupului la nivel înalt pentru conectarea rețelelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est, șase țări din Comunitatea Energiei au aderat la memorandumul de înțelegere și au căzut de acord în privința planului de acțiune, împreună cu nouă țări din UE, o excelentă ilustrare a faptului că uniunea energetică are implicații și generează beneficii dincolo de frontierele UE. În 2015, Comisia s-a angajat să sprijine procesul de reformă din Comunitatea Energiei. Carta Internațională a Energiei a fost cosemnată de Comisia Europeană în cadrul conferinței desfășurate la Haga în perioada 20-21 mai 2015.

Recentele cazuri de descoperire a gazelor naturale în estul Mediteranei fac să crească potențialul ca regiunea Mediteranei să contribuie la securitatea energetică a Europei. În consecință, a fost intensificată cooperarea, prin crearea a trei platforme Euro-Med având drept obiect gazele naturale, piața regională a energiei electrice și, respectiv, promovarea energiilor din surse regenerabile și a eficienței energetice. Au fost relansate discuțiile privind conducta transcaspică, iar activitățile vizând coridorul sudic al gazelor au continuat în 2015.

În ultimele luni, tema energiei electrice a ocupat un loc tot mai important. În unele state membre s-a redus în ultimul deceniu oferta excedentară de energie electrică și apare pericolul scăderii tensiunii („brownout”). Pentru a evalua unde apar probleme reale la nivelul sistemului de energie electrică și modul în care acestea pot fi abordate cel mai bine, au fost puse în practică o serie de inițiative vizând să garanteze că analizele privind caracterul adecvat al capacității de producere a energiei electrice sunt efectuate la nivel regional și sunt bazate pe o metodologie comună³⁰.

Perspective

Provocările geopolitice nu vor dispărea în 2016. Va fi nevoie ca UE să își pună în aplicare cu eficacitate diplomația în domeniul energiei și să comunice la unison cu țările terțe. Va fi, de asemenea, nevoie de dezvoltarea planurilor de acțiune relevante în materie de diplomație din domeniul energiei, astfel încât să se producă o creștere a diversității, inclusiv prin intermediul instrumentelor de politică externă.

Revizuirea Regulamentului privind securitatea aprovizionării cu gaze, prevăzută pentru 2016, este menită să amelioreze reziliența UE la întreruperile în aprovizionare. Va fi deosebit de important să se consolideze cooperarea regională dintre statele membre pentru a preveni și a atenua șocurile de la nivelul ofertei, precum și pentru a asigura solidaritatea în cazul unor situații de urgență. În același timp, Comisia intenționează să propună o strategie privind gazul natural lichefiat și stocarea gazelor, pentru a se asigura că Uniunea Europeană poate beneficia pe deplin de potențialul de diversificare oferit de gazul natural lichefiat. În paralel, Comisia continuă să sublinieze importanța energiei în general și a gazului natural lichefiat în particular în cadrul negocierilor aflate în curs de desfășurare privind Parteneriatul transatlantic pentru comerț și investiții (TTIP).

Pentru a face să crească transparența și pentru a se asigura că acordurile interguvernamentale din domeniul energiei sunt conforme cu legislația și politicile relevante ale UE, Comisia pregătește o propunere de revizuire a actualei Decizii privind acordurile interguvernamentale.

Până la sfârșitul lui 2016, Comisia intenționează să propună un nou instrument juridic privind securitatea aprovizionării cu energie, destinat să mărească transparența, să asigure o abordare

³⁰ A se vedea, de exemplu, declarația adoptată de Germania și țările sale învecinate referitor la securitatea alimentării cu energie electrică <http://www.benelux.int/files/4414/3375/5898/Jointdeclaration.pdf>.

comună și să optimizeze utilizarea soluțiilor transfrontaliere la problema securității aprovizionării cu energie electrică. Acest instrument ar trebui să fie pe deplin integrat în noua organizare a pieței energiei electrice.

În domeniul energiei nucleare, publicarea în 2016 a unui nou program nuclear cu caracter informativ (PINC) va include o prezentare generală a investițiilor avute în vedere de statele membre până în 2050 pentru toate stadiile ciclului nuclear. În condițiile în care jumătate dintre statele membre ale UE și-au semnalat intenția de a continua să se bazeze pe această sursă pentru a genera o parte din energia electrică de care au nevoie, această inițiativă ar trebui să contribuie la clarificarea nevoilor de investiții pe termen lung în domeniul nuclear și a gestionării obligațiilor din acest domeniu.

Concluziile în materie de politică la nivelul statelor membre, la nivel regional și la nivelul UE:

- *UE face progrese în ceea ce privește diversificarea surselor, a rutelor și a furnizorilor de energie. Cu toate acestea, în 2013 circa 40 % din importurile de gaze ale UE au provenit din Rusia, iar o serie de state membre depind încă integral sau parțial de aprovizionarea din Rusia, în special Bulgaria, Estonia, Finlanda, Letonia, Lituania, Republica Cehă, Slovacia și Ungaria;*
- *trei state membre (Bulgaria, Lituania și Portugalia) nu au atins încă standardul în materie de infrastructură prevăzut în Regulamentul privind securitatea aprovizionării cu gaze;*
- *este nevoie să crească numărul conexiunilor, în special între statele baltice și Finlanda, pe de o parte, și piața de gaz din Europa Centrală, pe de alta, să se amelioreze conexiunile dintre statele membre (de exemplu Ungaria, România, Bulgaria și Grecia sau Portugalia și Spania cu Franța) și să se asigure că toate statele membre au acces la platforme de comercializare a gazelor lichide și pot beneficia de capacitatea în materie de gaz natural lichefiat pe care și-au dezvoltat-o sau au potențialul să și-o dezvolte diverse țări;*
- *la nivel regional, simulările de criză efectuate în 2014 au demonstrat în mod clar beneficiile cooperării regionale pentru prevenirea sau atenuarea unei crize a gazelor. Comisia promovează deja în mod activ acest tip de cooperare, de exemplu prin intermediul Grupului la nivel înalt pentru conectarea rețelelor de gaze în Europa Centrală și de Sud-Est. Această activitate ar trebui să continue;*
- *statele membre ar trebui să își consolideze cooperarea (regională) în domeniul securității aprovizionării cu energie electrică și în cel al adecvării capacității de producție.*

6. O UNIUNE ENERGETICĂ PENTRU CERCETARE, INOVARE ȘI COMPETITIVITATE

Progresele înregistrate

Cercetarea, inovarea și competitivitatea sunt esențiale pentru a accelera tranziția energetică a UE și pentru a face să se materializeze beneficiile în materie de locuri de muncă și creștere pe care le poate genera uniunea energetică. În septembrie 2015, Comisia a prezentat comunicarea „Pentru un Plan strategic european integrat privind tehnologiile energetice (SET)”³¹. Prin

³¹ C(2015) 6317.

aceasta se dă un nou impuls dezvoltării și difuzării tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon, printr-o mai bună coordonare și prioritizare a eforturilor de cercetare și inovare în întreaga Europă.

Finanțarea este esențială pentru a genera inovare pe piață. Prin urmare, Comisia și Banca Europeană de Investiții își sporesc eforturile în cadrul Planului de investiții pentru Europa și al Fondului european pentru investiții strategice (FEIS). În acest sens, proiectele demonstrative InnovFin din domeniul energiei furnizează finanțare de risc sub formă de împrumuturi, capitaluri proprii și garanții, mergând dincolo de sprijinul tradițional, bazat pe granturi. Prin aceasta ar trebui să fie stimulată competitivitatea societăților din sectorul tehnologiilor energetice inovatoare.

Schema UE de comercializare a certificatelor de emisii oferă, de asemenea, oportunități de finanțare pentru investițiile în inovare. În medie, în 2014 statele membre au utilizat sau au preconizat să afecteze pentru destinații având legătură cu schimbările climatice și energia circa 87 % din veniturile totale provenite din licitarea certificatelor în cadrul schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii, sumă care reprezintă 3,2 miliarde EUR. În cadrul programului NER 300, o finanțare totală de 2,1 miliarde EUR, care se așteaptă să mobilizeze investiții private suplimentare în valoare de 2,7 miliarde EUR, este afectată finanțării proiectelor inovatoare din 20 de state membre.

În cadrul propunerilor de revizuire a Directivei privind schema de comercializare a certificatelor de emisii, prezentate în iulie 2015, comisia a propus înființarea unui nou fond pentru inovare și a unui fond pentru modernizare. Fondul pentru inovare se bazează pe programul NER 300, extinzând domeniul de aplicare al acestuia la inovarea care vizează reducerea emisiilor de dioxid de carbon în sectoarele industriale. Prin sprijinirea inovării și a activităților demonstrative din domeniul tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon, fondul pentru inovare va contribui de asemenea la realizarea măsurilor-cheie din Planul strategic privind tehnologiile energetice. Noul fond pentru modernizare este destinat statelor membre cu un Produs intern brut pe cap de locuitor mai mic de 60 % din media UE și va viza modernizarea sistemului energetic și îmbunătățirea eficienței energetice. În cadrul revizuirii Directivei privind schema de comercializare a certificatelor de emisii se propun, de asemenea, norme mai specifice privind relocarea emisiilor de dioxid de carbon, pentru a garanta competitivitatea la nivel internațional a sectoarelor celor mai supuse riscului de relocare a producției în afara UE.

În plus, programul-cadru Orizon 2020 este esențial pentru sprijinirea obiectivelor în materie de cercetare și inovare ale uniunii energetice. În perioada 2014-2015, contribuția financiară a acestui program s-a ridicat la 9 miliarde EUR, destinate sprijinirii cercetării în domeniul energiei (inclusiv în cel al energiei nucleare), a transporturilor curate, a politicilor climatice, a eficienței utilizării resurselor, a bioeconomiei și a tehnologiilor generice esențiale. În plus, cercetarea și inovarea din domeniile energiei și al emisiilor reduse de dioxid de carbon se numără printre domeniile de specializare inteligentă cel mai frecvent selectate în peste 100 de regiuni ale UE, ceea ce arată că aceste teme vor beneficia de o finanțare considerabilă din partea fondurilor structurale și de investiții europene. Platforma de specializare inteligentă privind energia, lansată de Comisie în 2015³², ar trebui să sprijine aceste activități.

Perspective

³²

<http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3p-energy>.

Ca parte a pachetului privind starea uniunii energetice din 2016, Comisia intenționează să prezinte o strategie integrată în cadrul uniunii energetice privind cercetarea, inovarea și competitivitatea. Această strategie integrată ar trebui să reflecte rezultatele consultării pe care Comisia o va lansa împreună cu statele membre și cu părțile interesate pe tema a trei inițiative interconectate: tehnologiile energetice, transporturile și competitivitatea globală. Strategia implică creșterea investițiilor publice și private în cercetare și inovare, eliminarea factorilor de natură să descurajeze inovarea și depășirea barierelor care stau în calea investițiilor private. Cercetarea inițiată de cercetători ar trebui să beneficieze de mai multă promovare, aceasta fiind o trăsătură esențială a unui ecosistem inovativ activ.

În 2016 se va acorda atenție unei coordonări mai eficace între uniunea energetică, piața unică digitală și economia circulară. Este vorba, printre altele, de digitizarea treptată a sectoarelor energiei și transporturilor.

Această tranziție energetică va conduce la modificări în multe sectoare și, prin urmare, necesită o implicare mai strânsă a partenerilor sociali, printre altele prin asigurarea adecvării abilităților și a programelor de formare la nevoile noilor profile de pe piața muncii, prin examinarea condițiilor de lucru din sectoarele noi sau prin facilitarea unei tranziții echitabile la nivelul societății în sectoarele sau regiunile unde vor dispărea locuri de muncă. Comisia este deja în contact cu partenerii sociali de la nivel european și va continua acest dialog în 2016. Statele membre sunt încurajate să discute la rândul lor cu partenerii sociali consecințele tranziției energetice și modul în care acestea pot fi cel mai bine anticipate și gestionate³³.

Concluziile în materie de politică la nivelul statelor membre, la nivel regional și la nivelul UE:

- industria europeană, institutele de cercetare și entitățile implicate în inovarea academică au în general o poziționare bună în peisajul energetic global. Numeroase state membre (inclusiv Austria, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania și Regatul Unit) au făcut eforturi semnificative pentru a promova inovarea și oportunitățile de afaceri în domeniile eficienței energetice și tehnologiilor cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Este unul din motivele pentru care, în pofida crizei economice și financiare, ocuparea forței de muncă în sectorul energiei din surse regenerabile a crescut, în ultimii cinci ani fiind create în UE aproape o jumătate de milion de locuri de muncă suplimentare.*
- Inițiativele pozitive recente ale unor state membre (printre care se numără Franța, Portugalia și Țările de Jos) au condus la sisteme fiscale mai favorabile mediului și creșterii. Cu toate acestea, într-o serie de state membre există în continuare oportunități de reorientare a sistemului fiscal astfel încât să fie stimulate angajarea forței de muncă și competitivitatea, contribuind în același timp la îndeplinirea obiectivelor uniunii energetice³⁴. Statele membre care întreprind astfel de reorientări fiscale ar trebui să evite totodată un impact disproporționat asupra accesibilității energiei. Pentru a genera inovare la nivelul pieței, este necesară îndeplinirea unor condiții generice esențiale. Printr-o mai bună reflectare a costurilor de mediu și economice, reformele fiscale, de*

³³ Agenda privind noile competențe în UE, care este în curs de pregătire de către Comisie, ar trebui să prevadă măsuri privind modalitățile în care pot fi anticipate mai bine competențele necesare și poate fi îmbunătățită transparența și recunoașterea calificărilor.

³⁴ Raport privind reformele fiscale în statele membre ale UE, 2015 (noiembrie) – Document privind impozitarea nr. 58;
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_58.pdf.

exemplu cele din domeniile transporturilor și mobilității, au potențialul de a sprijini această tranziție.

7. PUNEREA ÎN APLICARE A UNIUNII ENERGETICE

Progresele înregistrate

Uniunea energetică necesită, de asemenea, un proces de guvernare fiabil și transparent, ancorat în legislație și destinat să garanteze că acțiunile în domeniul energiei de la nivelurile european, regional, național și local contribuie toate la realizarea obiectivelor uniunii energetice.

La nivel politic, vicepreședintele Șefcovič a întreprins în ultimele câteva luni un turneu dedicat uniunii energetice, purtând dialoguri cu guvernele și parlamentele naționale și cu Parlamentul European, precum și cu părțile interesate și cetățenii. Aceste vizite, împreună cu numeroasele activități de informare desfășurate de o serie de comisari, în special de către comisarul Arias Cañete, sunt esențiale pentru o comunicare în ambele sensuri pe tema uniunii energetice și a oportunităților oferite de aceasta pentru UE și statele sale membre.

Beneficiind de sprijinul unui dialog tehnic cu statele membre, acest proces a condus la conturarea unei imagini mult mai clare în ceea ce privește oportunitățile, punctele tari, amenințările și punctele slabe ale uniunii energetice la nivelul statelor membre, după cum reiese din fișele informative anexate, care au fost validate împreună cu statele membre în urma unor discuții bilaterale³⁵. Printre rezultatele acestui proces se numără și metodologia privind indicatorii-cheie care este anexată la prezenta comunicare privind starea uniunii energetice³⁶. Prezentul document de lucru al serviciilor Comisiei prezintă situația comparativă la nivelul UE a celor cinci dimensiuni ale uniunii energetice, pe baza acestor primi indicatori-cheie. Indicatorii-cheie vor fi folosiți pentru măsurarea și monitorizarea gradului de realizare a uniunii energetice.

Pentru tranziția energetică este nevoie de planificare strategică. Actualmente numai circa o treime dintre statele membre dispun de strategii cuprinzătoare privind energia și clima care să vizeze perioada de după 2020 și să includă obiective naționale indicative în materie de emisii de gaze cu efect de seră, surse de energie regenerabile și eficiență energetică. Această situație este foarte îngrijorătoare, din perspectiva necesității de a crea un cadru previzibil pentru investiții în domeniile în care este frecvent nevoie de planificare pe termen lung.

Perspective

Planurile energetice și climatice naționale integrate, care includ toate cele cinci dimensiuni ale uniunii energetice, sunt instrumente necesare pentru o mai bună planificare strategică. Acestea vor avea o contribuție esențială la atingerea obiectivelor pentru 2030. Ghidul conex, atașat prezentei comunicări privind starea uniunii energetice, reprezintă o bază de la care statele membre să înceapă elaborarea planurilor pentru perioada care face obiectul cadrului pentru 2030.

Pentru a oferi dezvoltatorilor de proiecte și investitorilor certitudine și previzibilitate într-un mediu aflat în schimbare rapidă, activitatea de pregătire ar trebui să demareze fără întârziere. Prin urmare, statele membre ar trebui să prezinte în 2017 proiecte de planuri naționale, ca bază pentru continuarea discuțiilor, scopul fiind finalizarea planurilor naționale în 2018, astfel încât acestea să poată fi operaționale cu mult timp înainte de 2021.

³⁵ Fișele informative privind statele membre sunt incluse în documentul SWD(2015) 208-209, 217-242.
³⁶ SWD(2015) 243.

Este, de asemenea, nevoie ca planurile naționale să reflecte rezultatul consultărilor regionale în domeniile care ar beneficia de cooperarea consolidată cu statele membre învecinate. În 2016, Comisia intenționează să prezinte orientări privind modalitățile de a consolida cooperarea regională într-un sens mai larg și de a facilita abordările regionale.

Pentru urmărirea progreselor este nevoie să fie implementat un sistem de monitorizare transparent, bazat pe indicatori-cheie și pe rapoartele bianuale ale statelor membre referitoare la progresele înregistrate în ceea ce privește planurile lor naționale. Prin comunicarea sa anuală privind starea uniunii energetice, Comisia intenționează să evalueze progresele colective înregistrate la nivelul UE și, dacă este cazul, să propună acțiuni și măsuri de politică pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor uniunii energetice.

Bazându-se, printre altele, pe o verificare a adecvării obligațiilor actuale de raportare³⁷ și pe discuțiile aflate în curs de desfășurare cu statele membre, Parlamentul European și părțile interesate, Comisia prevede prezentarea în 2016 a unei propuneri vizând optimizarea cerințelor în materie de planificare și raportare referitoare la măsurile din domeniile schimbărilor climatice și energiei, pentru a reduce cât mai curând posibil sarcina administrativă inutilă, în conformitatea cu Agenda pentru o mai bună reglementare, și pentru a alinia cerințele în materie de planificare și raportare la strategia-cadru pentru o uniune energetică.

8. CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE

Este esențial să fie menținute nivelul de ambiție, echilibrul și impulsul create prin lansarea în februarie 2015 a strategiei-cadru privind uniunea energetică. Anul 2016 va fi unul important, un an al rezultatelor, în care viziunea strategică formulată în strategia privind uniunea energetică se va traduce în inițiative legislative la nivelul UE, o mai mare coerență în relațiile noastre cu partenerii externi și continuarea dezvoltării și a punerii în aplicare a uniunii energetice.

³⁷

Punctul 10 al inițiativelor REFIT, anexa II la Programul de lucru al Comisiei, COM(2015) 610.